

فرهنگ اصطلاحات حافظ

گفتار بیست و سوم «ق»

۱۲/۲۵۰-۳۶۱/۴، قاضی یزدی ۳۶۳/۴،	قابل - پذیرنده - سزاوار ولایت-
قاضی مجدالدین (۱) ۳۷۳/۴ در بیت	در اصطلاح اعیان ثابته است از جهت
۲۵۸/۶ قاضی حاجات یعنی خداوند عالم	قبول فیض وجود از فاعل حق و تجلی دایم
قاطعان طریق - دزدان و راهزنان	او که فعل اوست ۱۵۴/۴ - ۳۴۴/۱۰
۲۰۲/۱۲-۱۶۳/۱۱	۳۶۵/۱۰-۳۱۹/۷
قاعده - پایه و بنیاد و اصل و اساس-	قادر - توانا و مقتدر- لایق و مستعد
رسم و قانون- دستور و ترتیب و طریقه	۵۰/۵-۴۹/۸
۴۸/۱۲	قارون - نام توانگر حسود زمان
قاف - بطور افسانه گویند کوهی	موسی ۵/۹ - ۳۵/۱۳ - ۳۹/۵ -
بوده محیط بر ربع مسکون و قاف ناقاف	۸۶/۹ - ۱۹۷/۲ - ۲۴۰/۶ - ۳۱۷/۳ -
تمام عالم و همه جهان ۳۲۲/۲-۳۴۸/۴	۳۵۶/۱۱-۳۲۱/۱
قافله - کاروان و گروه مسافر ۱۰۶/۱۳	قاصد - قصد کننده و کسی که دارای
۲۵۳/۱-۲۱۱/۳-۱۸۸/۳-۱۱۸/۸-	آهنگ باشد- مسافر- پیک و برید و نامه بر
قافیه سنج - شاعر ۳۴۵/۵	۱۲۸/۸-۹۹/۱۲
قال و مقال - مناقشه و مناظره در	قاصر - کوتاهی کننده- نارسا- تقصیر
گفتگو ۲۸۴/۵	دارنده ۴۹/۹
قال وقیل - بحث و گفتگو ۱۴۶/۳	قاضی - کسی که قضاوت میکند در
۲۵۱/۱۰	میان مدعی و مدعی علیه ۱۹۳/۳ -

(۱) قاضی مجدالدین اسماعیل (متوفی ۷۵۶) قاضی شیراز بود و در مدرسه مجدیبه که بنام خود اوست تدریس میکرد .

۳۰۲/۲-۳۵/۹-۲۹/۱۲-۱۱/۸-۵۷/۹

و در بیت ۵/۸ با ضم اول بمعنی بوسه است.

قبول - پذیرفتگی - پسندیده و موافق

اجابت ۱۰/۱۰-۶۱/۶-۶۹/۶-۸۵/۱۰ -

۱۳۷/۷ - ۱۱۴/۱ - ۹۸/۳-۸۹/۱۲

۱۹۳/۹-۱۶۴/۳-۱۵۷/۹

قبه - طاق - گنبد - هر سقف برجسته

و مدور - در اینجا منظور آسمان است

۳۶۵/۲

قبیله - طایفه و گروه ۴۶/۳

قتال - بسیار کشته و قتل کننده

۱۸۰/۸-۴۸/۱

قتل - کشتار و کشته شدن و هلاکت

۱۴۲/۱

قتیل - فعلی بمعنی مفعول که مذکر

و مؤنث در وی یکسان است یعنی کشته

شده و مقتول ج قتلی و قتل ۲۰۶/۱۳

۳۲۳/۱۰-۲۰۹/۱۱

قحط - کمیابی - بی ثمری - خشکسالی

۱۶۲/۶-۳۷/۲

قد - اندام - قامت و بالا - شکل و

درازی در اصطلاح قامت و قد معشوق

یعنی امتداد حضرت الهی است ۱۷/۳

۶۰/۲ - ۴۳/۱۱ - ۴۱/۱۱ - ۲۶/۱۰

۷۴/۶ - ۷۳/۱۳ - ۶۸/۱۲ - ۶۷/۱۱

۱۳۴/۱-۱۲۲/۱۰-۱۰۵/۶-۸۲/۶

۱۹۴/۱۰-۱۶۰/۵-۱۴۲/۵

قدح - کاسه بزرگ - پیاله و پیمانه

ساغر و جام زرین قدح؛ نرگس ج قدحان

و اقداح ۲۰/۸-۱۶/۸-۶/۱۱-۵۸/۷

۷۰/۷-۷۰/۷-۷۲/۱۰-۸۱/۴ -

قامت - قد - شکل - هیأت و اندام -

سزاواری پرستش را گویند که هیچکس

جز خداوند سزاوار نیست ۱۷/۱ -

۶۹/۱-۶۲/۴-۵۰/۹-۴۰/۳-۱۷/۳

۱۳۴/۱ - ۱۲۲/۶ - ۷۳/۹ - ۷۳/۳

۲۱۹/۱۲-۲۱۶/۵-۱۷۹/۱۰-۱۴۳/۵

۳۰۰/۸-۲۸۸/۱۰-۲۴۰/۲

قانع - خرسند و خشنود به بهره خود -

قناعت کننده ۳۱۸/۶-۲۵۶/۱۰

قانون - قاعده و طریقه و ترتیب -

روش و آیین - مأخوذ از کانون فارسی است

۱۱۲/۶-۵۷/۱۰ در بیت اخیر بقرینه

وجود شفا ایهام به کتاب مشهور طب

ابوعلی سینا دارد .

قبا - جامه پوشیدنی - جامه کوتاه

پیش گشاده ۴۶/۱۳-۳۶/۷-۲۳/۱۰

۹۹/۶-۹۳/۲-۸۷/۷-۷۰/۱-۶۳/۶

۱۷۶/۱۰-۱۴۹/۹-۱۴۳/۲-۱۳۳/۸

۲۱۲/۶-۱۹۱/۴-۱۹۱/۲-۱۷۹/۱۰

۲۶۶/۴-۲۶۵/۴-۲۶۳/۸-۲۳۹/۱۰

۳۱۱/۱۲-۲۹۷/۱۲-۲۸۳/۷-۲۷۵/۹

قباله - سندی که در موقع فروش ملک

به خریدار میدهند ۳۷۳/۴

قبضه - قدرت و اقتدار و دسته و

دستگیره و دسته شمیر - تصرف و تملک

۸/فکنز

قبله - کعبه - طرفی که در نماز بدان

رو کنند و هر مکان مقدسی که در هنگام

پرستش یزدان بدان روی آورند - طریقه

و روش و رسم و آیین در اصطلاح محبوب

و مطلوب و مرجع و مآل حقیقی است و

توجه بذات واحد حقیقی است

- ۱۰۰/۱۰ - ۹۶/۸ - ۹۰/۷ - ۸۹/۱۱
 ۱۳۹/۲ - ۱۱۹/۷ - ۱۱۵/۱۰ - ۱۱۱/۱۲
 ۱۷۴/۴ - ۱۷۴/۲ - ۱۶۹/۷ - ۱۵۳/۴
 ۲۳۶/۶ - ۲۳۳/۱۲ - ۲۲۸/۵ - ۱۸۵/۱۱
 ۲۵۸/۹ - ۲۵۱/۷ - ۲۴۶/۵ - ۲۴۵/۵
 ۲۶۷/۲ - ۲۶۲/۵ - ۲۶۲/۴ - ۲۶۰/۴
 - ۲۷۳/۱۲ - ۲۷۳/۲ - ۲۷۳/۱۱
 ۳۰۰/۶ - ۲۹۷/۱۱ - ۲۹۱/۹ - ۲۷۹/۱۰
 ۳۳۴/۱ - ۳۲۶/۲ - ۳۱۲/۱۲ - ۳۰۶/۳
 ۳۶۴/۸ - ۳۷۵/۲ - ۳۷۹/۱ - ۳۷۹/۳/فکر
قدر (qadr) - اندازه و مقدار -
 عزت و حرمت و شأن و بزرگی، ارزش و
 لیاقت و شب قدر؛ شب نوزدهم و بیست و
 یکم و بیست و سوم و بیست و هفتم رمضان
 است ۷۰/۱۱ - ۵۲/۳ - ۳۴/۱۲ - ۳۴/۸
 ۲۵۸/۳ - ۱۹۵/۴ - ۱۲۸/۱۱ - ۱۲۰/۸
 ۳۲۴/۱۲ - ۳۰۷/۳ - ۲۹۱/۲ - ۲۷۶/۳
 ۳۳۳/۴ - ۳۳۶/۱۱ - ۳۵۶/۵ - ۱۲/قیز
 ۲/قل در ابیات ۱۲۴/۶ - ۱۴۰/۹ بصورت
 شب قدر استعمال شده است .
قدر (qadar) - تقدیر و قضا و حکم
 ۱۴۵/۸ - ۲۳۷/۵ - ۲۶۵/۸ - ۲۷۹/۶ و
 در ابیات زیر ۹۳/۱۱ - ۱۰۷/۱۱ -
 ۳۱۱/۷ - ۲۳۳/۱۲ - ۱۵۲/۴ - ۱۶۲/۱۲
 ۳۶۵/۷ - ۳۳۴/۹ بمعنی اندازه و مقدار
 و ارزش، توانائی است و گاهی ایهام به
 مفهوم اول دارد .
قدرت - توانایی ۳۴۷/۳ - ۲۸۶/۱۰
قدس - پاک، پارسا و مقدس ۱۲/۸
 ۲۳۱/۱ - ۲۲۲/۴ - ۲۱۶/۲ - ۱۵۹/۸
 ۲۰۵/۱ - ۲۳۵/۷ - ۳۷۰/۴ - ۲/فکه
 ۴/فک - ۳۴۸/۱۲
- قدسیان - فرشتگان ، روحانیان**
 ۱۳۵/۱۱ - ۱۳۴/۴
قدم - پای ۹۴/۷ - ۸۱/۳ - ۹۷/۸
 ۱۴۶/۹ - ۱۳۷/۴ - ۱۱۷/۷ - ۱۱۲/۱
 ۲۰۱/۹ - ۱۵۹/۱۱
قدیم - دیرینه ۲۱/۱ - ۲۶/۱۲
 ۲۵۳/۵ - ۲۵۳/۲ - ۱۸۳/۲ - ۹۳/۷
قرا به و قرآ به - شیشه شراب و صراحی
 و آوندی شیشه‌ای بزرگی که در آن شراب
 و جز آن ریزند ۳۰۲/۷ - ۳۷۹/۱ در
 بیت ۱۹۳/۱ بصورت قرا به کش آمده است
قرار - صبر و آرامش ، آسایش،
 راحت، عهد، قول، شرط، حکم محکم و
 تخلف ناپذیر در اصطلاح زوال تردد از
 حقیقت حال است ۷۳/۱۲ - ۶۵/۳ - ۳/۸
 ۱۵۹ر۵ - ۱۲۷ر۱۰ - ۱۰۷/۹ - ۷۸/۱۲
 ۲۷۱ر۱۱ - ۲۲۸ر۸ - ۲۲۲ر۵ - ۱۹۱ر۱
 بیقرار ۳۰۸ر۱۰ - ۳۱۹ر۱۲ و در بیت
 ۲۰۸ر۹ قرارگاه آمده است .
قرآن - کلام خدا و نبی و نوی ونوی
 و مصحف حضرت پینمبر اکرم (ص)
 ۸/۹ - ۴۹/۴ - ۶۶/۴ - ۱۰۵/۱۳ -
 ۲۱۸/۳ - ۱۸۴/۷ - ۱۷۳/۸ - ۱۳۱/۶
 ۳/۱۲ - ۳/فکه
قران - مقارنه در اصطلاح نجوم :
 باهم آمدن دو مقارنه سیار در برجی و
 قران سعدین؛ مقارنه دو ستاره سعد مانند
 مشتری و زهره در برجی و قران نخستین
 باهم آمدن دو ستاره زحل و مریخ در برجی
 ۱۳۵ر۲ - ۲۰۲ر۴ - ۶/قیز .
قرب - نزدیکی، در اصطلاح ارتفاع

۲۱۹/۵ - ۳۵۲/۸ - ۳۶۴/۱۰
قصارت - شستن جامه - گازی و شغل
 و حرفه آنکه جامه را سپید کند ۹۰/۹
قصب - نی و ماشوره در اینجا جامعه‌ای
 که از کتان و ابریشم بافتند ۲۳/۱۰
 ۲۹۴/۶
قصد - آهنگ ۲۴/۷ - ۴۳/۶ -
 ۹۳/۱۳ - ۹۳/۱۱ - ۹۳/۹ - ۶۷/۱ - ۴۴/۷
 ۳۳۱/۱ - ۲۳۳/۱۰ - ۲۰۴/۳ - ۱۳۸/۳
 ۳۴۰/۴
قصر - خانه - کوشک - کاخ پادشاهی
 - ۲۷/۱ - ۳۵/۵ - ۵۴/۱۰ - ۱۲۳/۶ -
 ۲۴۳/۱۲ - ۲۴۲/۱۰ - ۲۱۰/۸ - ۱۸۲/۳
 ۲۷۳/۱۱ - ۳۵۷/۷ - ۵/قبط
قصور - ج قصر - کاخها - ایوانها
 ۲۳۰/۷ - ۱۷۲/۸
قصه - حکایت - تمثیل ۴۵/۱
قضا - حکم و فرمان - تقدیر و
 سرنوشت - در اصطلاح حکما عبارت از
 علم حق است بآنچه می‌آید بر احسن نظام.
 و حکم الهی ۵/۷ - ۱۸/۱۱ - ۴۹/۲
 ۱۰۱/۱۱ - ۹۲/۱۱ - ۷۷/۶ - ۵۸/۸
 ۱۶۸/۹ - ۱۵۹/۷ - ۱۴۱/۶ - ۱۱۲/۳
 ۲۶۵/۷ - ۲۰۲/۵ - ۱۸۲/۲ - ۱۷۵/۱۱
 ۳۷۷/۴
قضات - جمع قاضی است ۳۶۹/۱
قطره - چکه و چکیده و مقدار بسیار
 کم از مایع ۹۴/۴ - ۱۱۶/۱ - ۱۳۴/۳
 ۲۲۷/۴ - ۲۲۰/۱ - ۱۹۶/۸ - ۱۸۶/۱۱
 ۳۰۸/۴ - ۳۲۳/۱۱ - ۳۴۸/۱ - ۳۸۴/۲
 ۹/قیز
قعر - بن و عمق ۱۶۳/۱۲

است میان بنده و حق بعضی گوید
 عبارت از طاعت است که موجب تقرب
 د چنانکه شاعر گوید :
 جاب نفس ظلما نی بر آی
 تا شوی شایسته قُرب خدای
 بما از ما بما نزدیکتر
 داند آنکس کو ز خود دارد خیر
 ۱ - ۶۲/۱۲ - ۱۹۲/۱ - ۲۹۵/۹
 ۳۶۲/۲ - ۳۶
قربان - آنچه بدان به خدا تقرب
 بد - فدا - صدقه - نذر ۱۰/۱۰ - ۲۳۴/۹
قره العین - آنچه بدان خنکی چشم
 دهد در اینجا شاید کنایه از فرزند
 باشد که در جوانی در گذشته است
 نکه نظامی نیز گوید :
 ای هفت ساله قره العین
 مقام خویش را در قاب قوسین
 چارده ساله قره العین
 بالغ نظر علوم کونین
قرصه ماه - گرده ماه ۳۶۴/۱۰
قرض - دین - وام ۳۳۰/۷
قرعه - آنچه بدان فال گیرند نصیب
 ره کسی را معین کنند ۷۸/۵ - ۱۰۳/۱
 ۱۰۴/۱ - ۱۲۵/۲
قرن - مدت طولانی - صد سال
 قیز
قسام - حسن و جمال و خوبی صورت
 بخش کننده و بهره دهنده ۳۸۴/۷
قسم - سوگند و حسن - جمال ۱۹۸/۲
قسمت - بخش - نصیب - حصه و بهره -
 ت و تقدیر ۱۰۴/۱ - ۱۰۹/۱۲ -
 ۱۱۲ - ۱۷۴/۱ - ۱۸۲/۷ - ۲۱۳/۵

عادات کوشد ۱۳/۴۶-۹/۵۴-۷/۱۲۰

۳۴۷/۲-۳۱۵/۳-۲۵۷/۹

قناعت - رضا و تسلیم - به چیز کم

راضی و خشنود بودن ۳/۲۹-۱/۷۷-

۳۳۸/۷-۳۱۵/۶-۱۰۳/۸

قند-۵/۳۳-۵/۳۷-۸/۶۷-۶/۷۳

۱۵۲/۱۲-۱۳۳/۱۱-۱۲۲/۵-۸۴/۴

۳۳۳/۳-۲۷۴/۵-۱۸۹-۱۶۷/۱۳

قنبر - غلام حضرت علی بن ابیطالب

(ع) ۳۸۱/۱

قوافل- کاروانها و قافلها ۱۱/۱۶۳

قوام الدین حسن- حاجی قوام الدین

حسن وزیر شاه شیخ ابواسحاق اینجو

بوده است ۱/۱۰- ۱/۲۲۴- ۱/۳۷۰

در بیت ۷۷/۴ قوام الدین، بیت ۶/۳۶۶

قوام دولت و دین و در ۴/قکج قوام دولت

آمده است .

قوس مشتری - برج قوس یکی از

دو خانه مشتری است و خانه دیگر حوت

است ۱/۲۷۶

قوت - توانایی ۵/۶۸-۱۰/۱۳۵

۱۴۱/۶ ۱۴۱/۷-۱۴۲/۳-۱۲/۱۹۸

۳۷۳/۷

قول - سخن- گفتار ۳/۳۳-۴/۶۳

۱۳/۹۹- ۷/۱۸۱- ۱/۱۸۸- ۹/۲۱۸

۲/۲۵۳- ۱۲/۲۶۰- ۱/۲۶۸- ۵/۲۶۸

۸/۲۶۹- ۷/۳۴۰- ۱۲/۳۵۹

قوم - گروه مردمان- قوم و خویش

۴/۸- ۱۲/۱۳۰- ۶/۱۳۱- ۱/۱۷۱-

۸/۲۱۵- ۱/۳۷۱

قفس - جایی شبکه دار که از چوب

و سیم و یا آهن جهت گرفتن پرندگان

سازند و یا جانوران وحشی را در داخل

آن قرار دهند ۲/۴۴- ۷/۴۹- ۵/۱۶۹

۹/۲۳۰- ۴/۲۳۵- ۴/۲۳۶- ۲/۳۱۹

قلاب - دغل باز- آنکه پول قلب را

سکه میکند بر گرداننده حيله گر

نظامی گوید ،

ز سیمرغی بسرد قلاب کاری

دهد پروانه را قلب داری

۴/۳۲

قلاش- مردم بی نام و ننگ و مفلس

و حيله باز - مکار و میخواره - خرابانی

۸/۳۲۴

قلب- ناخالص و غیر رایج- بر گرانیده

و عکس- پول تقلبی ۶/۳۵- ۸/۴۹-

۱۳/۵۸- ۶/۱۳۵- ۲/۱۳۶- ۹/۱۳۸-

۶/۱۶۷- ۵/۱۶۸- ۷/۲۲۲- ۳/۳۲۹

۱/۳۷۴ که بواسطه وجود قرینه ایهام به

دل دارند .

قلب - دل ۹/۱۰۴- ۱۱/۱۴۳-

۴/۱۹۶- ۱۰/۲۶۶- ۱۲/۲۷۵- ۱/۲۹۴

۵/۳۶۷ قلب گاهی- گاهی ایهام به ناسره و

ناخالص دارند .

قلزم - نام دریای احمر ۳/قلب

قلندر - شخص مجرد بی قید در

پوشاک و خوراک و طاعات و عبادات که از زوا

اختیار کند در اصطلاح یعنی تجرید از

دو جهان است در ریاضی است که قلندر

تجرید و تجرید به کمال دارد و در تخریب

شروہ شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی